

אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן -

If it is regarding *Tum'oh*, we require food the size of an egg

Overview

The גמרא states that for טומאת אוכלין we require that the food be the size of an egg. Others discuss whether this means that in order for food to be טמא others, it requires to be כביצה (but in can become טמא even if it is a כל שהוא [the view of רש"י (elsewhere)]), or that the size of a כביצה is required even to become טמא.

משמע¹ דלא מקבל אוכל טומאה בפחות מכביצה -

It seems from our גמרא that food does not become טמא if it is less than the size of a כביצה –

addresses a seemingly contradictory view:

ומה שהביא רש"י² מתורת כהנים דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא -

And this which רש"י cited from the תו"כ that food can be טמא even if it is a כ"ש -

דתניא מכל³ האוכל⁴ שמטמא בכל שהוא יכול יהא מטמא אחרים תלמוד לומר אשר יאכל -

For the תו"כ cites the פסוק of מכל האוכל (from all foods), [this teaches] that food becomes טמא even בכ"ש; one would think that food can be טמא others even if it is a כ"ש, the תורה teaches us by saying אשר יאכל (which can be eaten) to mean -

אוכל הנאכל בבת אחת הוי אומר זה ביצת תרנגולת⁵ -

Food which can be eaten at one time, one would say this is the size of a hen's egg. It is apparent from this תו"כ that אוכל is בכ"ש contradicting our גמרא -

אומר רבינו תם דאסמכתא היא -

The ר"ת responds that the פסוק which the תו"כ cites is merely an אסמכתא; it is only – כביצה it needs to be, however מדאורייתא מקבל טומאה בכ"ש אוכל that מדרבנן

finds a similar case where the תו"כ cites a פסוק, but it is only an אסמכתא:

דהכי נמי מעשר ירק מרבינן בתורת כהנים מוכל מעשר הארץ ולא הוי אלא אסמכתא בעלמא -

¹ The גמרא queried what is the rule if someone threw a כזית of תרומה into a טמא. The גמרא responded; if the question is whether the תרומה becomes טמא, the answer is obvious that food does not become טמא less than a כביצה. We are discussing קבלת טומאה (not אחרים) and nevertheless the גמרא states unequivocally that a כביצה is required.

² See רש"י פסחים לג,ב ד"ה בכביצה.

³ The פסוק reads, (כל חרס טמא ויקרא (שמיני) יא,לד in פסוק מכל האכל אשר יאכל. Presumably the 'ריבוי' of a כ"ש is based on the word מכל (from all). See footnote # 6.

⁴ The הגהות הב"ח amends this to read, (האוכל שמטמא בכל מלמד שמיטמא בכל, (instead of האוכל מלמד שמיטמא בכל).

⁵ A person can swallow in one time an amount the size of a (hen's) egg.

For in כ"ו we also include tithing vegetables from the פסוק of מעשר הארץ⁶, and that ריבוי is merely an אסמכתא (for מעשר ירק is only מדרבנן), similarly by קבלת טומאה (מדרבנן), it is also only מדרבנן and the פסוק is merely an אסמכתא בכ"ש.

In summation; תוספות maintains that food can be מטמא and be מקבל טומאה only if it is a כביצה.

בכ"ש is קבלת טומאה that פרש"י responds to defend תוספות:

והא דפריך בפרק כל שעה (פסחים דף לג, ב) למאן דאמר משקין מיבלע בליעי? -

And this which the גמרא asks in פרק כל שעה, according to the one who maintains that the liquids of (olive) oil and grape (wine) are absorbed and are part of the fruit - מהא דתנן טמא מת⁸ שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורים -

From this which we learnt in a משנה; 'a who squeezed olives or grapes the exact size of an egg; the juices of the זיתים וענבים are טהורים'; the גמרא asks - ואי מיבלע בליעי אמאי טהורים -

And if the משקין are בליעי, why are they טהורים; (there is a כביצה) since the משקין are part of the fruit?! The גמרא answers -

ומוקי לה בענבים שלא הוכשרו¹⁰ לאימת קא מיתכשרי לכי סחיט להו¹¹ -

And establishes that where the grapes were not טמא; so when were the grapes מוכשר; only after he squeezes them - וכי סחיט להו בציר ליה שיעוריה אתי שפיר גם לפירוש הקונטרס -

And when he squeezed them, the שיעור is lacking. This concludes the citation from that גמרא. תוספות continues that this answer is understandable even according to פרש"י -

דאף על גב דמקבל טומאה בכל שהוא מכל מקום בציר ליה שיעורא מלקבל הכשר -

⁶ The 'ריבוי' of מעשר הארץ מדרבנן. Presumably the 'ריבוי' of מעשר הארץ is based on the word וכל (and all). See footnote # 3.

⁷ There is a dispute regarding fruit juices (and other items) which are contained within the fruit, whether they are מופקד (deposited within the fruit like juice in a cup) but are considered separate from the fruit, or בליעי (they are absorbed) and are part of the fruit.

⁸ A טמא מת is a person (or a [non-metal] utensil) which came in contact with a dead body. A טמא מת is an אדם, which can be מטמא other people or utensils and certainly משקין.

⁹ If we maintain מופקד (see footnote # 7) it is understood why the משקין are טהורים since they are considered separate from the fruit, the טמא מת never touched the משקין. However if we maintain בליעי, the משקין are part of the fruit, so the טמא מת touched fruit the size of a כביצה; the entire fruit including the absorbed liquid should be טמא.

¹⁰ In order for food to be מקבל טומאה they must first become wet with one of the seven liquids incorporated in the acronym ט"ו ש"ט ד"ם (which are יין wine, דבש honey, שמן oil, חלב milk, טל dew, דם blood, מים water). These grapes never came into contact with liquids after they were harvested, therefore they are not מקבל טומאה when the טמא מת began to squeeze the fruit..

¹¹ Once the טמא מת squeezes the fruit, the liquid (oil/wine) is expelled and it is מכשר the food (grape or the olive); however at that point the fruit is less than a כביצה since some of the liquid was expelled.

¹² (רש"י according to) כ"ש even with a מקבל טומאה are אוכלין ומשקין For even though nevertheless the שיעור to become זיתים וענבים are not טמא, since they are lacking the שיעור to become מוכשר לקבל טומאה; this is so -

לפירוש הרב פור"ת¹³ דמפרש בשם רש"י בפרק חבית (לקמן קמה, א) -

According to the interpretation of הרב פור"ת, who, in פרק חבית, explained in the name of רש"י -

דאין אוכל מקבל הכשר בפחות מכביצה¹⁴ -

That food cannot become מוכשר לקבל טומאה if it is less than a כביצה -

וטעמא משום דמאשר יאכל נפקא לן לטמא אחרים בכביצה¹⁵ -

And the reason why הכשר requires a כביצה (even though is קבלת טומאה בכ"ש) is because we derive the שיעור of a כביצה in order for others, from the words מכל האוכל אשר יאכל -

ואהא כתב אשר יבא עליו מים¹⁶ -

And on those words (אשר יאכל) the תורה wrote אשר יבא עליו מים (that water came upon it); which is the requirement of הכשר.

גמרא continues to defend פרש"י in a similar case in another תוספות:

וכן בפרק אלו עוברין (פסחים מה, א) גבי בצק שבסידקי עריבה¹⁷ -

And similarly in פרק אלו עוברין regarding a dough in the cracks of a kneading bowl -

דמפרש אביי¹⁸ כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק¹⁹ -

Where אביי explained; that for instance there is less than a כביצה food and it touched this dough which was עריבה, and a טמא דבר touched them; the rule is -

בפסח דאיסורו חושבו מצטרף -

¹² One would assume that if אוכלין are כ"ש מקבל טומאה, they should also be מוכשר לקבל טומאה with a כ"ש. If we assume this, the גמרא above would not be understood according to רש"י; for why is it not מוכשר לקבל טומאה once the טמא מת squeezed out some of the juice?!

¹³ See previous תוס' ד"ה מתקין תוס' # 3.

¹⁴ The גמרא is now understood even according to פרש"י. תוספות negates our assumption in footnote # 12. Therefore since the fruits were not טמא, so even though the טמא touched them and continued to touch them after their juice was expelled, but since at that time the fruit was less than a כביצה it never became מוכשר.

¹⁵ See footnote # 3.

¹⁶ The מכל האוכל אשר יאכל reads פסוק; from מכל האוכל we derive that it is כ"ש, however מקבל טומאה בכ"ש we derive that it must be כביצה. This indicates that אשר יאכל means כביצה, so when the תורה writes אשר יאכל (meaning כביצה) and continues immediately אשר יבא עליו מים (meaning הכשר); the הכשר must be only on אשר יאכל the size of a כביצה. After it becomes מוכשר בכביצה, it then can be מקבל טומאה even מכביצה פחות.

¹⁷ The משנה there stated that if there was a כזית of dough in one place in the עריבה he is required to be מבער it, otherwise he is not. The משנה continues, 'and similarly regarding טומא', and concludes 'if he is מקפיד it is חוצץ (and the עריבה does not become טמא [since he merely touched the בצק not the עריבה] but if he is not מקפיד it is like the עריבה'.

¹⁸ וכן לענין הטומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה משנה. שם מ, א.

¹⁹ Together (the כזית פחות מכביצה and the בצק שבסידקי עריבה) they equal a כביצה. There was a כזית in the עריבה.

On פסה, where the prohibition (of the בצק חמץ in the עריבה) makes it prominent,²⁰ they combine²¹ (so there is a טומאה לענין טומאה) –

גמרא states the difficulty on שיטת רש"י from this תוספות:

אף על גב דבלא צירוף פחות מכביצה הוה מצי לאוקמי דנגע שרץ בכזית שבסידקי עריבה -
Even though that according to רש"י (who maintains that קבלת טומאה is בכ"ש), **even without the combining of the food פחות מכביצה we could have established** the משנה **in a case where a שרץ touched the כזית in the עריבה**, and we will say that -

בפסח דאיסורו²² חושבו מקבל טומאה בשאר ימות השנה אי קפיד²³ אין אי לא²⁴ לא -

On פסה, since the prohibition of חמץ makes this בצק prominent, it is מקבל טומאה, however in the rest of the year, if he is מקפיד on the בצק it becomes טמא and if he is not מקפיד on it, it does not become טמא; why was it necessary according to רש"י to complicate the case by adding the פחות מכביצה regarding צירוף?!²⁵

פרש"י defends תוספות:

אלא דלענין קבלת טומאה עצמה לא נפקא לן מינה מידי דבלאו הכי אסורה משום חמץ²⁶ -
Rather regarding whether this כזית itself is מקבל טומאה or not, that is irrelevant for even if it is not מקבל טומאה, that dough is אסורה because it is חמץ -
להכי נקט לענין לטמא אחרים²⁷ -

Therefore מטמא אביי mentioned the idea of צירוף regarding to be מטמא others.

מקבל טומאה בפחות מכביצה אוכלין are not support his view that תוספות returns to:

ומייתי רבינו תם ראיה דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה -
And the ר"ת brings proof that food cannot become טמא if it is less than a כביצה -
דתניא²⁸ בפרק אלו עוברין (שם מד,א) המקפה של תרומה השום והשמן של חולין -

²⁰ The fact that a בצק חמץ requires כזית in the עריבה, makes that בצק חשוב, so therefore it is considered as if it is a separate entity from the עריבה and it is a prominent piece of אוכל, so it can be מצטרף with the פחות מכביצה to be כביצה if together they are מקבל טומאה.

²¹ According to תוספות this would (seemingly) mean that this combined food becomes טמא since there is the שיעור of a כביצה. See footnote # 27.

²² See footnote # 20.

²³ He is interested in this כזית; he wants to remove it and use it for food; then it is מקבל טומאה.

²⁴ He does not mind that it remains in the עריבה (to fill in the cracks); it is not considered food and is not מקבל טומאה.

²⁵ According to תוספות that we require a כביצה to be מקבל טומאה it is understood why אביי needed to establish the משנה that there was צירוף, because otherwise a כזית can never be מקבל טומאה, but according to רש"י that קבלת טומאה is בכ"ש, why bring in the concept of צירוף?! See 'Thinking it over' # 1.

²⁶ It needs to be מבושר since it is a כזית (and it cannot be מטמא anything else, anyway). Its becoming טמא has no legal significance.

²⁷ See there רש"י (מו,א ד"ה דאיכא) that the issue is if other foods touched this combined כביצה (which became טמא); whether the new foods also become טמא.

²⁸ This is actually a משנה in מג"ב פ"ב טבול יום (cited in עוברין).

For we learnt in פרק אלו עוברין, a case where there was porridge and חולין garlic and oil mixed in the porridge; the rule is -

ונגע טבול יום²⁹ במקצתן פסל את כולן³⁰ -

When a טבול יום touches partially the garlic or oil he disqualifies the entire mixture; however if it was -

מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו -

A porridge and garlic and oil, when the טבול יום partially touched the משנה. he only disqualifies the place which he touched. This concludes the
The גמרא continues -

והיונן בה מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה³¹ -

And we asked concerning this ברייתא; why (in the second case) does he disqualify the שום ושמן in the place where he touched them, since it is not כביצה.

ורש"י לא גרס הכי אלא גריס והא בטל ברובא³² -

However (בכ"ש even מקבל טומאה are אוכלין³³ that רש"י elsewhere) is not גורס in the question, 'והא לא הוי כביצה' (as גורס here is תוספות), rather רש"י is גורס that the question is, 'והא בטל ברובא' (that שום ושמן are nullified in the majority) -

ומפרש דהכי פריך מקום מגעו אמאי פסול והא בטל שום ושמן אגב מקפה³⁴ -

And רש"י explains that this is the גמרא's question; why is the מקום מגעו פסול, since the שום and the שמן are בטל to the porridge which is חולין. This argument is bolstered -

דהא משום הכי קתני ברישא³⁵ פסל את כולן -

For on account of this very reason the ברייתא stated in the רישא, that the טבול יום disqualifies everything. This concludes the explanation according to רש"י.

פרש"י and גירסת רש"י disagrees with תוספות:

ואין נראה למחוק הספרים ועוד נהי דבטלי ברישא להחמיר להקל לא אמרינן דבטלי -

²⁹ A טבול יום in one who was טמא (from touching a שרץ), and was טובל. He is not completely טהור until after sunset. A חולין has the rules of a טומאה (פסול), meaning he can disqualify תרומה, but not חולין.

³⁰ The reason is because the minute quantity of שום ושמן של חולין is בטל to the מקפה which is תרומה, so it is considered as if the טבול יום touched the תרומה and a טבול יום (the תרומה cannot be eaten; it must be burnt).

³¹ The גמרא assumes that the טבול יום touched שום ושמן של תרומה, which are less than a כביצה. This question proves that the גמרא assumes (like תוספות) that פחות מכביצה אוכלין is not טומאה.

³² In our texts the גירסא is similar; 'הא בטלי להו תבלין ברוב'.

³³ See footnote # 2.

³⁴ It should be considered as if the entire mixture, the porridge and the שום ושמן של תרומה are all one dish of חולין, since the מקפה של חולין is the רוב! A טבול יום cannot be חולין. In our text we do not find this explanation from רש"י.

³⁵ The רישא was in a case where שום ושמן של חולין touched some of the תרומה. The ruling is, if the טבול יום touched everything becomes פסול (even though a טבול יום cannot be חולין). The reason is that (מטמא שום ושמן של חולין) everything becomes פסול. The reason is that שום ושמן are also part of the תרומה dish. The same should apply here too, since שום ושמן של חולין are בטל to the מקפה of תרומה (which is the רוב), so therefore it is considered as if שום ושמן are also part of the תרומה dish. The same should apply here too, since שום ושמן של חולין are בטל to the מקפה of תרומה (which is the רוב), so nothing should be פסול.

And it does not seem appropriate to erase all the texts (where it read 'והא לא הוי' שום ושמן), **and additionally** (the explanation³⁶ is lacking), **for granted** that the שום ושמן **are בטל in the רישא to be strict** (that everything is פסול), nevertheless **we do not say that** the שום ושמן **should be בטל in the סיפא, in order to be lenient**³⁷ -

גירסת רש"י has an additional question on the explanation according to:

ועוד דלא שייך למימר דבטלי השום והשמן כיון שהן בעין³⁸ **מדקתני לא פסל אלא מקום מגעו**³⁹ - **And furthermore, it is not applicable to say that the שום ושמן of תרומה should be פוסל to the מקפה of חולין, since the שום ושמן are visible, for it states, 'he is only the place of the שום ושמן which he touches'.**

בעין שום ושמן are the תוספות offers an additional proof that:

ועוד (דתניא בתוספתא⁴⁰) במה דברים אמורים בזמן שהיא גוש בקערה משמע שהן בעין - **And [it also states in the סיפא of this ברייתא], 'when are these rules said, when the שום ושמן was a (solid) lump in the bowl'; indicating that the שום ושמן are בעין.**

תוספות concludes:

ואין להאריך ורש"י חזר בו בכריתות (דף כא, א⁴¹) וגבי פרה מיטמא טומאת אוכלין (חולין דף פב, א⁴²) - **And there is no need to elaborate, since רש"י himself retracted in כריתות and מסכת חריתות** **מיטמא טומאת אוכלין is פרה אדומה regarding whether the מס' חולין** **also in** **מקבל טומאת אוכלין require the שיעור of a כביצה to be אוכלין.**

תוספות anticipates a difficulty:

והא דאמר בפרק קמא דחולין (דף כד, ב) התורה העידה על כלי חרס אפילו מלא חרדל - **And this which תורה testified** **מסכת חולין of פרק ר' יונתן**

³⁶ See footnote # 35.

³⁷ The fact that in the רישא we say that the שום ושמן של חולין are בטל to the תרומה and everything is פסול (which is לחומרא), is no proof that in the סיפא we should say that the שום ושמן של תרומה should be בטל to the חולין and we should rule לקולא that everything is טהור! We cannot derive a ruling לקולא from a ruling לחומרא!

³⁸ The concept of ביטול applies when there is a mixture and we cannot determine which is היתר and which is איסור. However if the איסור is visible, it is obviously אסור and cannot be בטל. Here too since the שום ושמן are בעין, they cannot be בטל. See 'Thinking it over # 2'.

³⁹ See מקום who writes that the שום ושמן are בעין, for if they are mixed up, then פסיל מקום, ועוד אמאי פסיל מקום, או לא יפסל אפילו מקום מגעו, דבהדיא איתא הא פלוגתא במסכת טבול יום מקום מגעו. If the שום ושמן are unrecognizable, why is the מקום מגעו? (פסול). Obviously we are discussing where the שום ושמן are visible and the טבול יום touched them, therefore they are פסול. If they are visible they cannot be בטל.

⁴⁰ A marginal note amends this to read (דתני בתוספתא) instead of (דתני בסיפא). The משנה there continues, ואם היה השום, מרובה, הולכין אחר הרוב אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שהן גוש בקערה.

⁴¹ (Seemingly this means the) שם ד"ה והא. See שפת אמת.

⁴² See (כריתות גמרא in רש"י שם ד"ה ואמר).

regarding a **כלי חרס that even if it is full of mustard seeds**,⁴³ they are all טמא. A mustard seed is smaller than a כביצה, how can it be מקבל טומאה –

- there ר' יונתן responds, תוספות

לאו דוקא חרדל אלא כלומר מלא ביצים –

פחות for it is מקבל טומאה a חרדל מה"ת (since **Did not mean specifically חרדל**) but rather he meant **it was full of eggs**; the reason he said חרדל is - ומשום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני כולי⁴⁴ ומקבל טומאה מדרבנן⁴⁵ נקט ליה:

Because by mustard there are many gradations the first, second, etc., and it is חרדל, therefore **he mentions** מקבל תרומה מדרבנן.

Summary

מקבל טומאה. There are two views whether a size of כביצה is required for food to be מקבל טומאה. In order to be טמא others, all agree that a כביצה is required. food is מקבל טומאה מדרבנן. בכל שהוא even

Thinking it over

1. משנה asks why according to רש"י was it necessary for אביי to establish the תוספות, since by a case of צירוף⁴⁶. The same question is also according to תוספות, since all agree that מקבל טומאה בפחות מכביצה are אוכלין מדרבנן⁴⁷!

2. In that case why⁴⁸ בעין שום ושמן, מקפה וכו' תוספות writes that in the case of שום is everything פסול⁴⁹, if the שום where he touched the חולין של שום ושמן, they are not בטל to the תרומה, so nothing should be טמא, since the טבול only touched יום?

⁴³ The גמרא there is stating that the food in a כלי חרס becomes טמא from being in the airspace of the כלי חרס, not because they are touching the כלי חרס, for if that were the case how can all the seeds become טמא; only the ones touching the כלי חרס (and the ones adjacent to it) should become טמא; rather we must say they are all טמא from the חרס. אויר כלי חרס.

⁴⁴ See footnote # 43. The גמרא proves that כלי חרס is מטמא מאוירו, for if it is מטמא from touching, then how can all the seeds become טמא; at most only the seed which touches the כלי חרס is טמא for it is a שני לטומאה (the כ"ה is a ראשון; it became טמא from the שרץ which is an הטומאה), the other seeds which touch each other cannot become טמא, because by חולין there is no טומאה beyond a שני (and even by תרומה וקדשים it does not go beyond a שלישי ורביעי), and there are so many seeds which are more than a שלישי ורביעי in this כלי חרס. However by eggs which are much larger, this argument is not that strong.

⁴⁵ Since food is מקבל טומאה even מכביצה, therefore the statement of ר' יונתן that חרדל מלא חרדל is טמא, is not incorrect, for they are טמא מדרבנן from the כלי חרס. אויר כלי חרס.

⁴⁶ See footnote # 25.

⁴⁷ לשון הזהב.

⁴⁸ See footnote # 38.

⁴⁹ See footnote # 35.